

Metabolismul ionilor de Calciu, Fosfor si Magneziu

Constantin Bodolea

Tg.-Mures 2014

Metabolismul Ca^{2+}

- 1,2 kg la 70 Kg
- 99% in os (hidroxiapatita)
- Intracelular (10^{-7} M) vs. Extracelular ($2,5 \times 10^{-3}$ M)
- Calcemia = 8,5-10,5 mg/dL (2,125-2,625 mmol/L)
  - Ionizat (50%)
  - Legat de albumina (40%) 0,8 mg la fiecare 1 g Albumina
  - Complexe anionice (10%): sulfati, bicarbonati, citrati

Funcțiile biologice ale Ca^{2+}

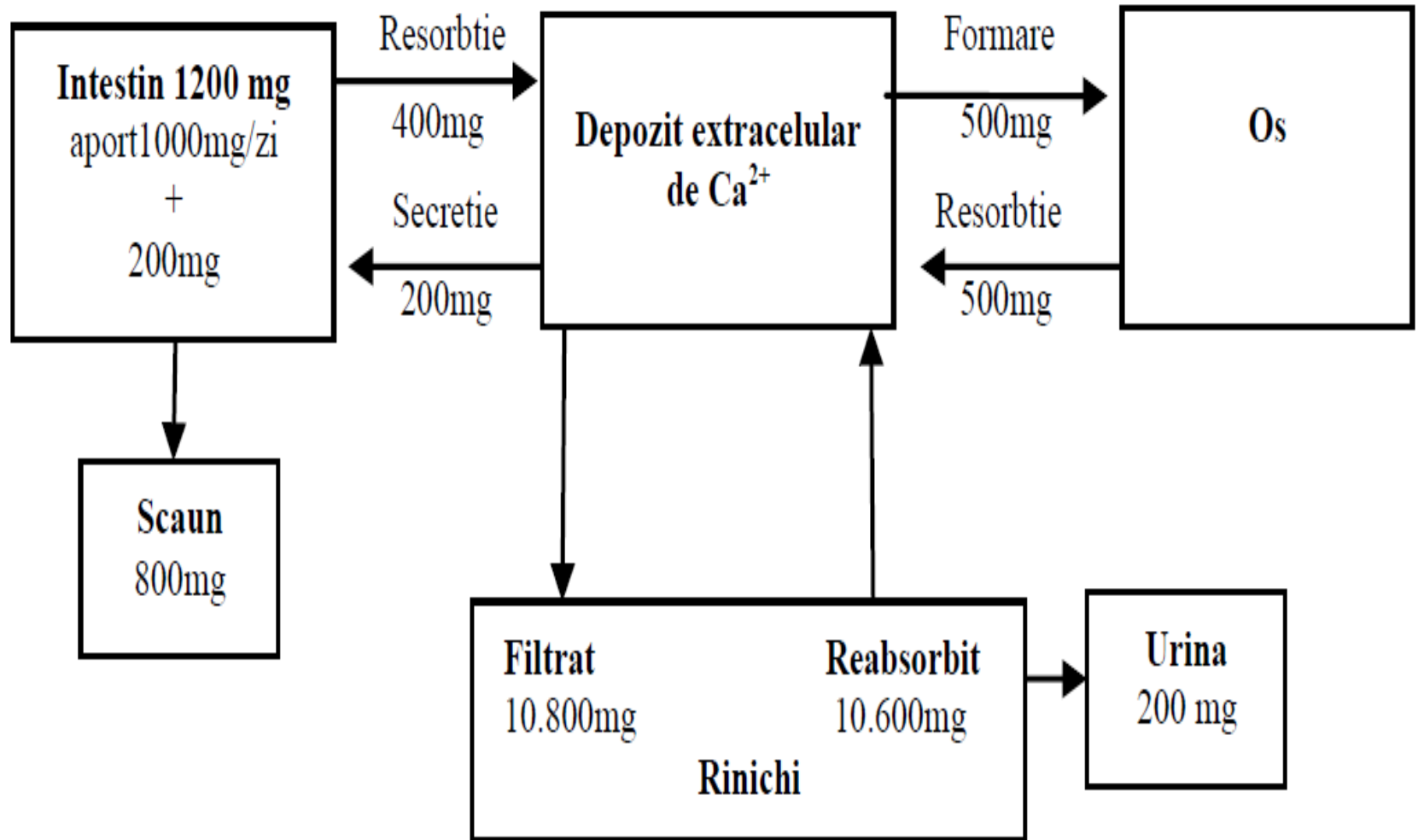
Extracelular

- Mineralizare osoasa
- Excitabilitate membranara
- Coagulare

Intracelular

- Activare neuronală
- Contractie musculară
- Secretie hormonală
- Activare enzimatică
- Crestere celulară

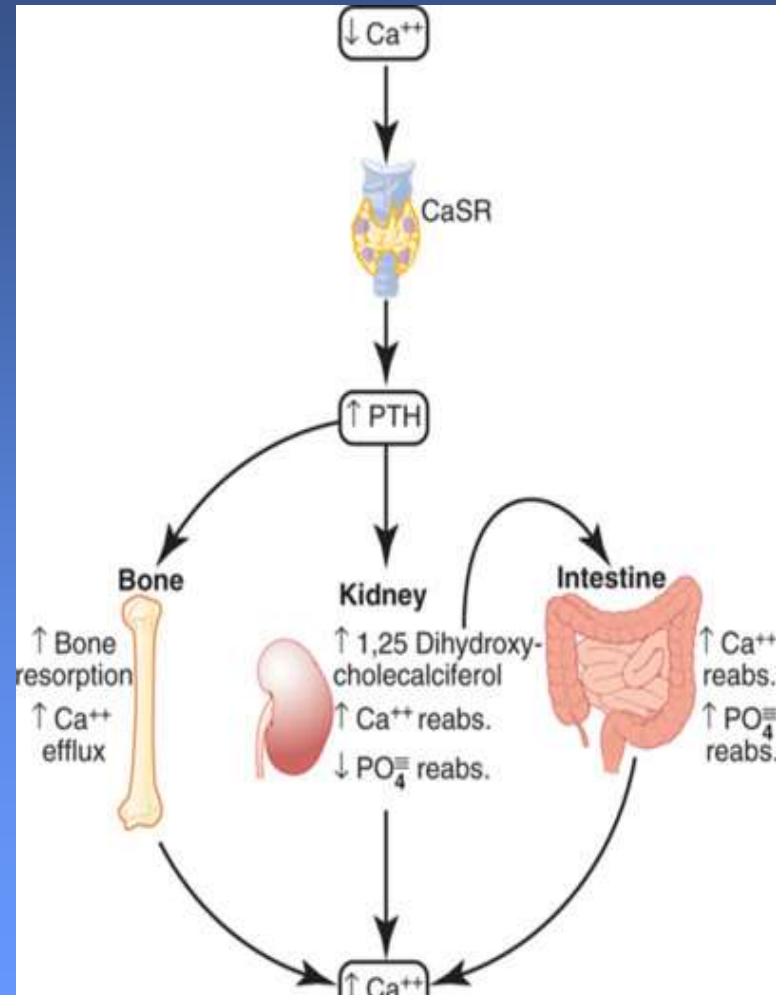
Homeostazia Ca^{2+}

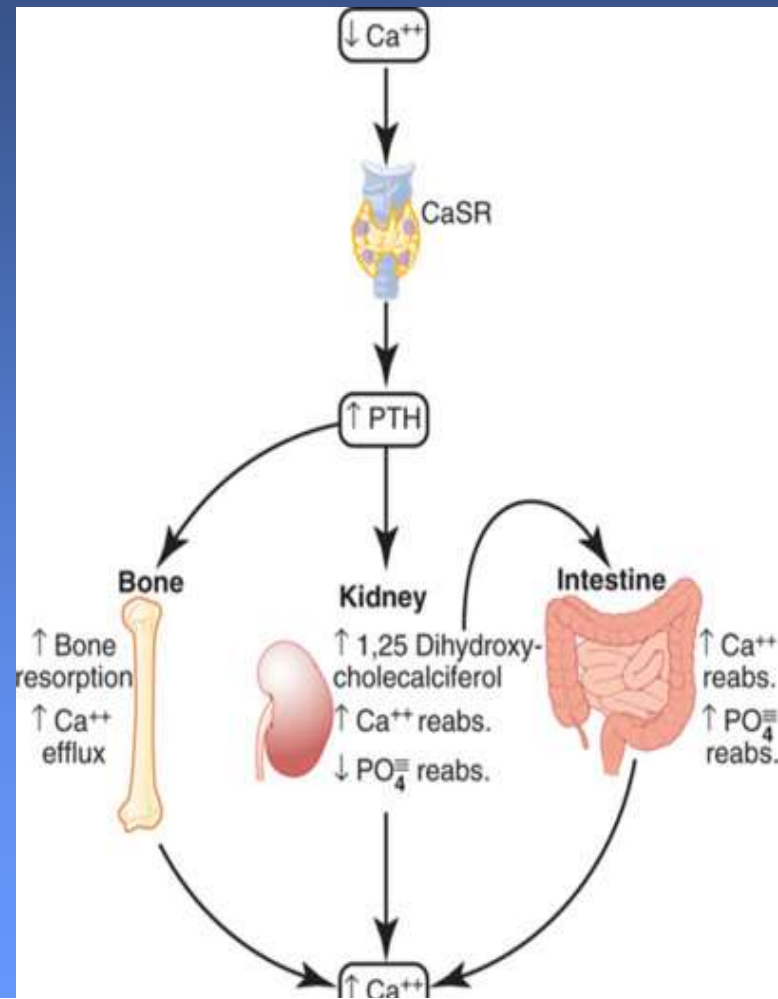
Reglarea metabolismului Ca^{2+}

4 sisteme reglatoare:

- Receptorul Calciu Sensibil
- Parathormonul
- Vitamina D3 activata
- Calcitonina

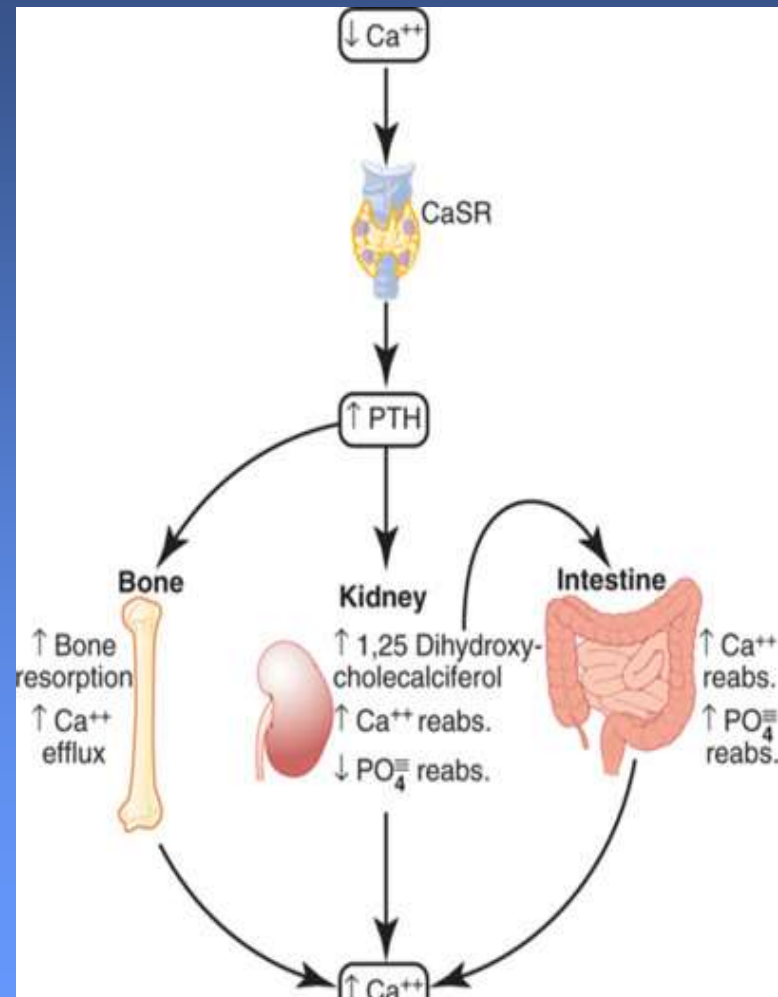

Reglarea metabolismului Ca^{2+}

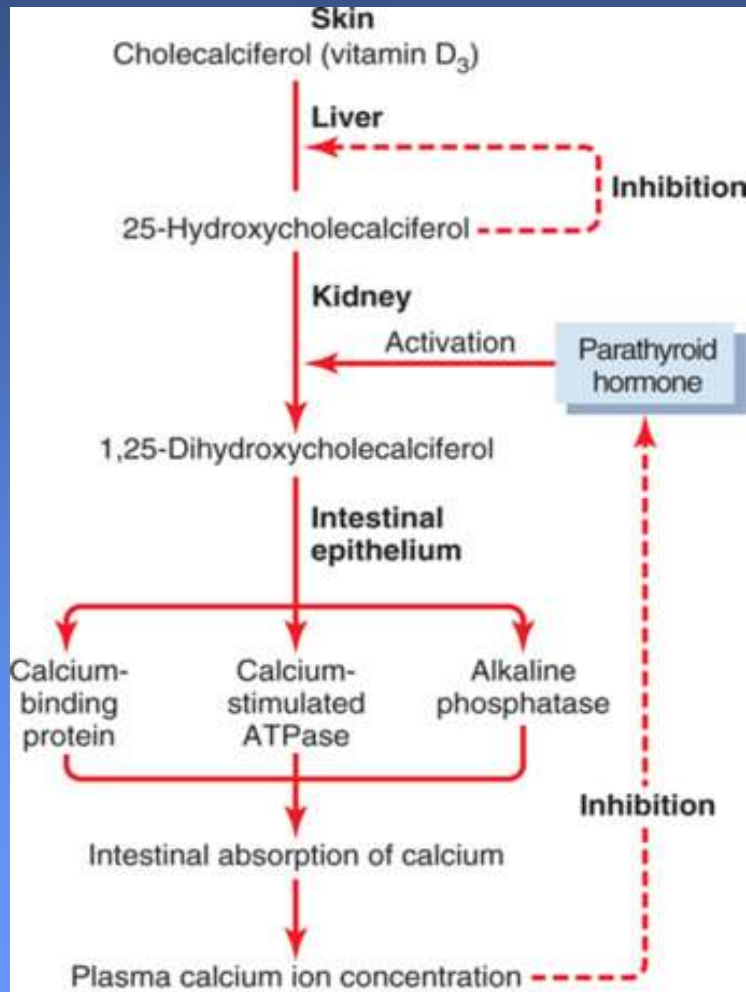
- Receptorul Calciu Sensibil
- Activat de hipercalcemie
- Inhibat de hipocalcemie
- Paratiroide
  - In hipocalcemie $\rightarrow$ $\uparrow$ parathormon
  - In hipercalcemie $\rightarrow$ $\downarrow$ parathormon
- Rinichi (ansa Henle)
  - In hipercalcemie $\rightarrow$ $\downarrow$ reabsorbției de Ca
- Os
  - Inhibă activitatea osteoclastelor
  - Stimulează activitatea osteoblastelor
- Tiroida
  - In hipercalcemie stimulează calcitonina și osteogeneza

Reglarea metabolismului Ca^{2+}

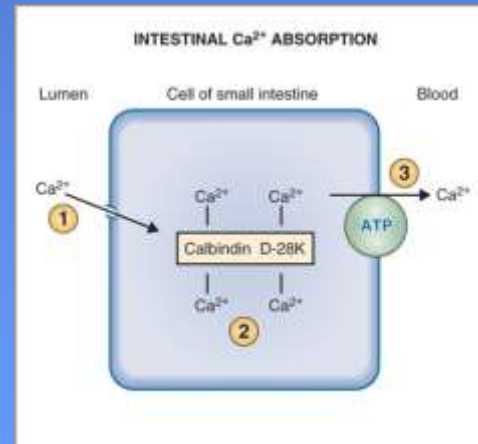

- Parathormonul
- Controlat de Δ calcemiei ($\pm 10\%$)
- Inhibat de hipercalcemie, hipomagnezieimie, $\uparrow$ calcitriol
- 3 mecanisme-tinte de interventie:
  1. Mobilizarea calciului din oase (demineralizare)
  2. Cresterea sintezei de calcitriol (activare alfa 1- hidroxilaza) renala $\rightarrow$ $\uparrow$ absorbtiei Ca la nivel intestinal
  3. Cresterea reabsorbției Ca la nivel renal

Reglarea metabolismului Ca^{2+}

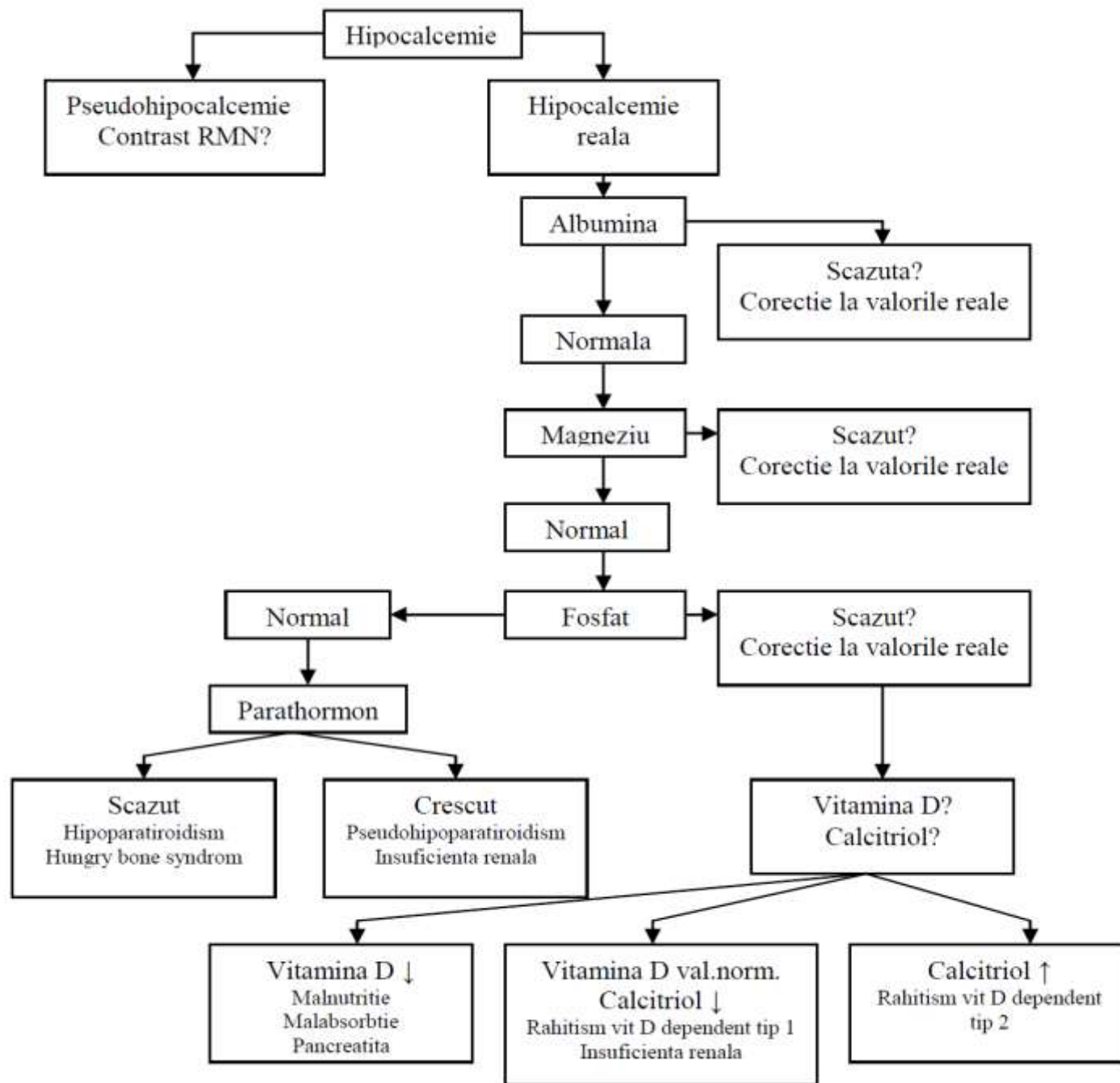
- Calcitriolul (1,25 dihidroxi vitamina D3)
- Stimulat de parathormon
- Inhibat de hipercalcemie, hiperfosfatemie
- 2 mecanisme-tinte de interventie:
  1. Mobilizarea calciului din oase (demineralizare) efect mediat prin PTH
  2. Cresterea absorbtiei Ca^{2+} la nivel intestinal

Hipocalcemia

- Reducerea calcemiei <8,5 mg/dL
- Cauze:
  1. Pseudohipocalcemia
  2. Hipoalbuminemia
  3. Reducerea concentratiei de parathormon: genetic, autoimun, dobindita
  4. Rezistenta la parathormon
  5. Tulburari in metabolismul vitaminei D: aport, absorbtie, sinteza, activare
  6. Medicamentoase: anticonvulsivante, bifosfonati,citrat
  7. Conditii patologice diverse :pancreatita, socul septic, alcaloza respiratorie cronica, hungry bone syndrome, metastaze osoase osteoblastice

Manifestari de laborator in suferintele asociate hipocalcemiei

Dereglarea	Fosfat	PTH	Vitamina D	Calcitriol
HipoMg	↑, N	↓	N	↓, N
Vit D deficit	↓	↑	↓	↑, ↓, N
Hipoparathir.	↑	↓	N	↓
Phipoparathir.	↑	↑	N	↓
Insuf Hep.	↓	↑	↓	↓, N
Insuf Ren.	↑	↑	N	↓
Sdr.Nefrotic	↓	↑	↓	↓, N
Rahitism vDI	↓	↑	↑, N	↓
Rahitism vDII	↓	↑	↑, N	↑, N

Manifestarile clinice ale hipocalcemiei

- **Manifestari neuromusculare**
  - Oboseala musculara si fatigabilitate
  - Parestezii circumorale , degete, limba
  - S. Chvostek, s.Trousseau (spasm carpopedal)
- **Manifestari cardiovasculare**
  - Q-T prelungit
  - Aritmii
  - Hipotensiune arteriala
  - Cardiomiopatie cu insuficienta cardiaca congestiva
- **Manifestari ale sistemului nervos central**
  - Alterarea statusului mental, iritabilitate
  - Pseudotumor cerebri
  - Calcificari vasculare ale ganglionilor bazali

Tratamentul hipocalcemiei

- **Hipocalcemia acuta**

- Gluconat de calciu 10% (1g=93 mg Ca elemental): 1-2 f in 50mLG5% in 10-20 min.apoi 0,3 mg/kg/h apoi per os.
- Clorura de calciu 10% (1g=273 mg Ca elemental): corectia mai rapida
- 2-3 mg/dL necesita aproximativ 1 g Ca elemental
- Hipomagneziemia necesita corectie (8 mEq)
- Hiperfosfatemia necesita corectie (chelanti, HD)
- Posttiroidectomie sau IRC cu osteodistrofie Calcitriol 1-2 μ g po sau iv

- **Hipocalcemia cronica**

- Corectarea cauzei
- Calciu elemental po 500-1000 mg
- Calcitriol 0,1-1 μ g po
- Vitamina D:
  - colecalciferol 500-1000U/zi,
  - ergocalciferol 25.000-50.000 U 3 ori pe saptamina

Principalele preparate de calciu

Compus	Tableta (mg)	Ca²⁺ elemental
Calciu gluconat	500	45
Calciu carbonat	1250	500
Calciu lactat	650	84
Calciu citrat	950	200
Calciu fosfat.	1565	600
Calciu acetat	668	167
Calciu glubionat	5 mL	115

Hipercalcemia

- Cresterea Calcemiei >11 mg/dL
- Cauze:
  1. Mobilizarea excesiva (demineralizare) a Ca^{2+} din oase
    - a. Hiperparatiroidism primar (adenom secretant)
    - b. MEN tip 1, 2A
    - c. IRC (HPTiroidism II, III)
    - d. Imobilizare prelungita , malignitate
  2. Absorbția intestinală exagerată de Ca^{2+}
    - a. boli granulomatoase
    - b. sindrom lapte alcaline
  3. Scaderea eliminării renale de Ca^{2+}
    - a. diuretice tiazidice
    - b. hipercalcemia hipocalciurică familială
  4. Medicatie
Litium, vitamina D, A, estrogeni

Manifestările clinice in hipercalcemie

- Afectare ubicuitara, functie de severitate si rata de crestere
- **Usoara** (10,5-11 mg/dL; **medie** (12-13,9 mg/dL); **severa** (>14 mg/dL)
- S. generale: oboseala, apatie
- S. neurologice: confuzie, letargie, hipotonie, stupor, coma
- S. cardiovasculare: Q-T scurt, aritmii, blocuri, HTA
- S.renale: DI nefrogen, deshidratare, nefrocalcinoza, litiaza
- S.G-int: greata, varsaturi, inapetenta, ileus, pancreatita
- S. osteoarticulare: dureri, artrite, osteite, osteoporoza
- Calcifieri: oculare (“**red eye syndrome**”), vasculare.

Diagnosticul hipercalcemiei

- **Pasul 1:** Confirmarea hipercalcemiei si excluderea unor cauze false
- **Pasul 2:** Examen clinic-paraclinic al unor cauze producatoare
- **Pasul 3:** Diagnostic al unor complicatii pe organe tinta
- **Pasul 4:** PTH, PTH rP, Vitamina D
- **Pasul 5:** Raportul Clereance Ca/Creatinina
- **Pasul 6:** Scanner sestamibi (indicatie de chirurgie), alte investigatii orientate spre diagnostic etiologic

Tratamentul hipercalcemiei acute

- Hidratare optima (agresiva?, furosemid?)
- Inhibarea demineralizarii osoase
  - Calcitonina 2-4 U/kg la 8 ore
  - Bifosfonati
    - Pamidronat 30-90 mg in 200 mL NaCl, 4 ore
    - Zolendronate 4 mg in 50 mL NaCl in 15 min
- Inhibarea absorbtiei intestinale de calciu
  - Prednison 20-30 mg/12 ore
- Hemodializa (la calcemii >14 mg/dL)

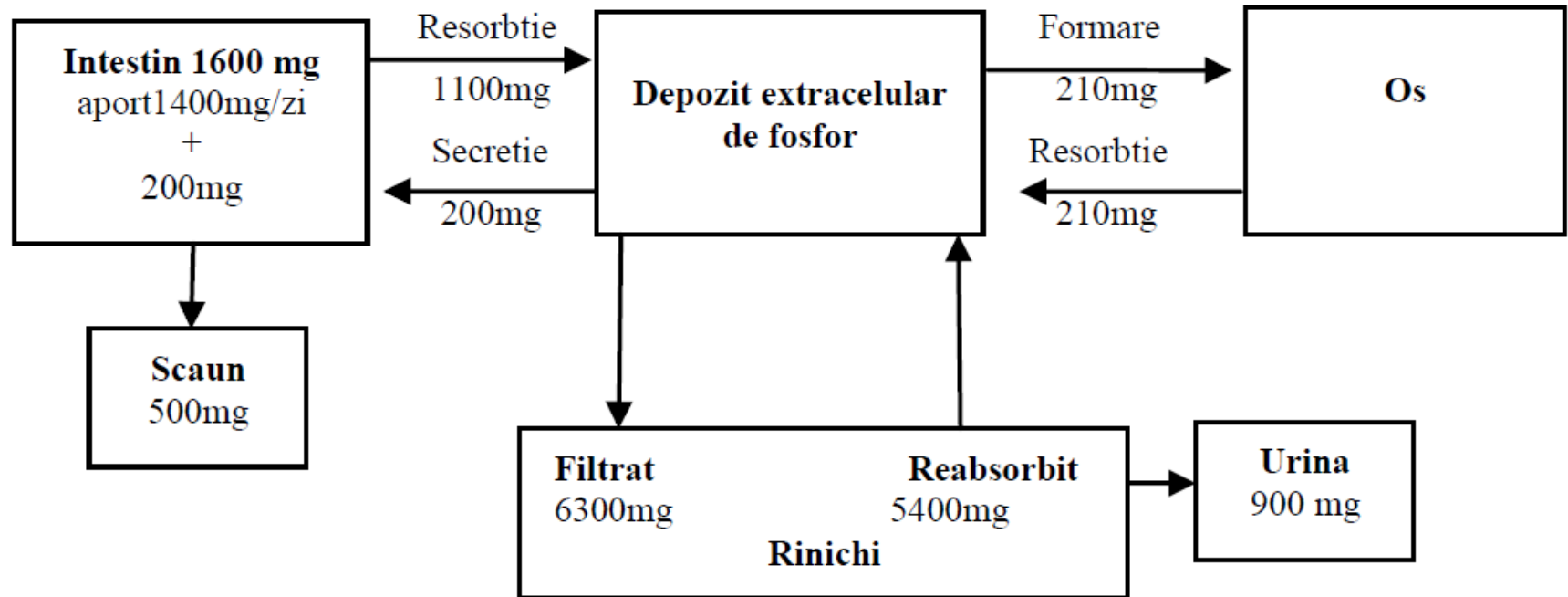
Tratamentul hipercalcemiei cronice

- Corectarea cauzei producătoare
- Hidratare optima
- Hiperparatiroidism primar, secundar
  - Cinacalcet (agonist de Ca sensibil receptor)
30-120 mg/zi
  - Estrogeni
  - Dieta saraca in calciu
  - Reducerea sintezei de vitamina D (clorochina, ketoconazol)
- Inhibarea absorbtiei intestinale de calciu
  - Prednison 20-30 mg/12 ore

Metabolismul ionului de fosfor

- 0,7 kg la 70 Kg (1% ca fosfor si fosfat in mediul intern)
- 85% in os si dinti, 14% in tesuturi moi, 1% LEC
- Intracelular (75% AMP, ATP, CPK) > Extracelular
- Plasma 70 % forma organica, 30% anorganica (forma bivalenta HPO_4^{2-})
- 10% din forma anorganica este legata de albumina
- Fosfatemia = 3-4,5 mg/dL prin echilibru absorbtie-excretie
  - Duodenal (cotransport cu Na): + calcitriol, - calcitonina
  - Jejun-ileon: +continut redus local de fosfor
  - FGF-23: stimuleaza eliminare renala, inhiba absorbtia intestinala (activarea 1-alfa hidroxilazei, activarea vitaminei D3)
  - Renal
    - Eliminare: cortizon, dopamina, diuretice, hipervolemie, acidoza metabolica
    - Retinere: hipoCa, HiperMg, insulina, hipovolemie, alcaloza metabolica

Homeostazia ionului de fosfor

Hipofosfatemia

- Scaderea fosfatemiei <2,5 mg/dL
- Usoara (2.0-2.5 mg/dL), medie (1.0-1.9 mg/dL), severa (<1 mg/dL)
- Cauzele principale:
  - Schimburi intercelulare: insulina, catecolamine, glucoza, hiperalimentatie, refeeding syndrome, crestere celulara intensa
  - Reducerea absorbtiei intestinale: malabsorbtie, maldigestie, chelatori de fosfati, hipovitainoza D3, alcoolism
  - Pierderi renale: sindroame genetice si hiperparatiroidism primar si secundar
  - Medicatie: diuretice, corticoizi, bifosfobnati, antineoplazice, fier, antibiotice aminoglicozide, etc

Manifestarile clinice ale hipofosfatemiei

- **S. neurologice:** confuzie, iritabilitate, anorexie, ataxie, disartrie, convulsii, coma
- **S. cardiovasculare:** cardiomegalie, depresie miocardica
- **S. osteomusculare:** astenie, rabdomioliza, fragilitate osoasa, fracturi
- **S. hematologice:** hemoliza ($\downarrow$ 2,3 DPG, $\downarrow$ ATP), fagocitoza, imunosupresie, trombocitopenie
- **S. metabolice:** alterarea met Glucidic, insulinirezistentă
- **M. renale:** $\downarrow$ FG, calciurie, magneziurie
- **M. respiratorii:** oboseala musculara, afectare diafragm, sevraj dificil

Tratamentul hipofosfatemiei

- Formele severe sau medii simptomatice
- Dozele obisnuite sunt de 1 mmol/kg/zi, maximum 7,5 mmol/ora, diluat in infuzie continua, corectie in 48 h.
- Solutii de fosfat de sodiun sau de potasiu.
- 1 mmol fosfat = 3,1 mg
- Atentie la hipocalcemie!

Table 21.4 Intravenous phosphorus (mmol) repletion protocol

Serum phosphate	Weight (40–60 kg)	Weight (61–80 kg)	Weight (81–120 kg)
<0.32 mmol/L (<1 mg/dL)	30	40	50
0.32–0.54 mmol/L (1–1.7 mg/dL)	20	30	40
0.58–0.7 mmol/L (1.8–2.2 mg/dL)	10	15	20

Hiperfosfatemia

- Cresterea fosfatemiei >4,5 mg/dL
- Cauze:
  - Transfer extracelular de fosfor: rabdomioliza, sd.liza tumorală, hemoliza, acidoză severă (cetoacidoză), catabolism sever
  - Scaderea excreției renale: IRA, IRC, hipoparatiroidism
  - Medicamente: bifosfonati, amfotericina B, vitamina D în exces

Manifestarile clinice ale hiperfosfatemiei

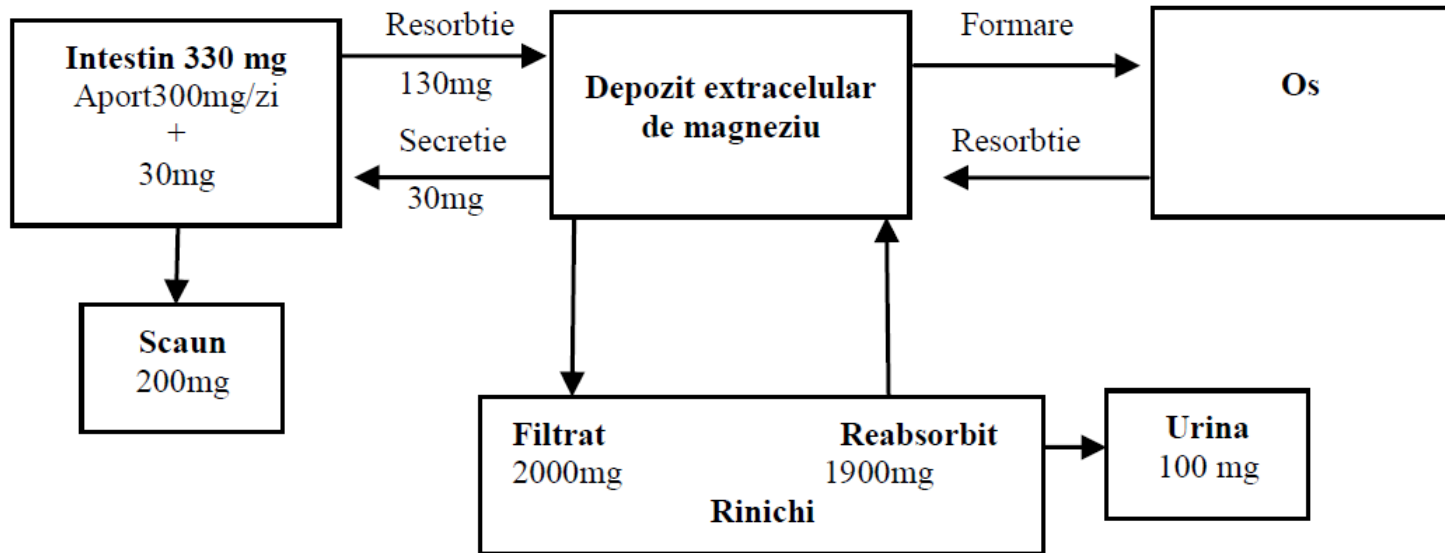
- Sunt direct legate de hipocalcemia care o induce in mod secundar
- Depozite calciu fosfat in vase si muschi
- Factor de risc independent pentru mortalitate in IRC std 4,5.

Tratamentul hiperfosfatemiei

- Forma acuta:
  - hidroxid de aluminiu in formele medii sau severe cu functie renala pastrata
  - hemodializa in functia renala compromisa
- Forma cronica:
  - Restrictie dietara
  - Chelanti de fosfati
    - Calciu carbonat, acetat
    - Sevelamer Hcl (*Renagef*)
    - Lanthum carbonat (*Fosrenol*)

Metabolismul ionului de magneziu

- Al 2-lea cation celular, 25 g la 70 kg
- 67% oase, 20% muschi, 12% alte tesuturi, 1% extracelular
- Rol reglator in sisteme enzimatice: fosfataze, kinaze, ATP-aze
- Magneziemia = 1,7-2,7 mg/dL (1,4-2,3 mEq/L)

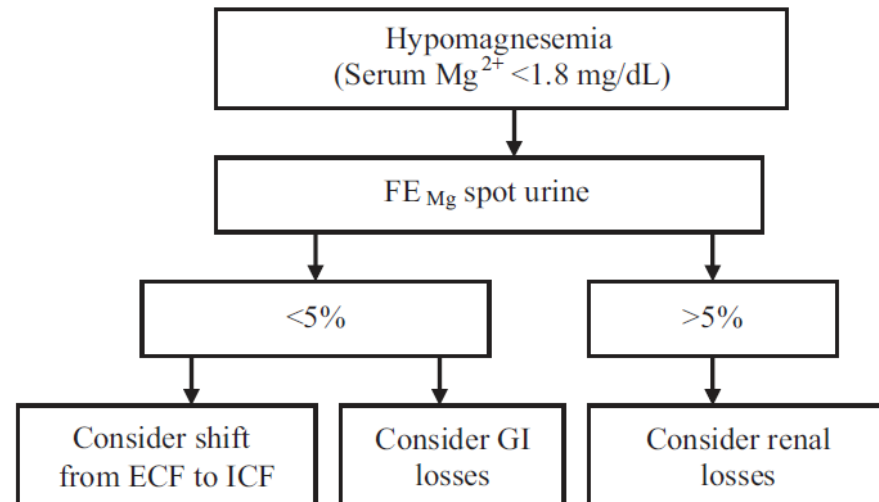

Hipomagneziemia

- Scaderea concentratiei $<1,7$ mEq/dL
- Cauze majore:
  - Scaderea aportului
    - Malnutritie, Inanitie, Alcoolism
  - Scaderea absorbtiei intestinale
    - Malabsorbție, diaree, aspiratie prelungita, fistule, intestin scurt
  - Pierderi urinare
    - Disfunctii ereditare enzinatice, hipercalcemie, cetoacidoza
  - Interferente medicamentoase
    - Diuretice, PPI, antibiotice, imunosupresive, citostatice

Manifestarile clinice si diagnosticul hipomagneziei

- Identice cu ale hipocalcemiei
- Frecvent insotita de hipocalcemie si hipokaliemie
- Magnezie normala cu deficit tisular important!
- Test de incarcare cu Mg: 2,4 mg/kg in G5% in 4 ore, daca Mg urinar este <70% din valoarea infuzata Mg este deficitar!

Tratamentul hipomagneziemiei

- Sulfat de magneziu 2 ml 50% (8 meq/L) diluata in 100 ml NaCl in 10 minute la cei cu convulsii aritmii, iritabilitate NM,
- Tinta corectiei este la cei <1 mg/dL
- La cei cu valori >1 mg/dL, se administreaza 4-8 ml in 1000 NaCl/12-24 ore

Hipermagneziemia

Cresterea concentratiei serice $>2,7$ mg/dL

Cauze:

Suferinte sistemice:

IRA, Insuf adrenală, Acromegalie

Administrare de Mg la FG scăzut

Laxative și antiacide conținând Mg, terapie Mg

Administrare de Mg la FG normal

Preclamsia tratată cu Mg (mama și fat)

Manifestările clinice din hipermagneziemie

Manifestare	Magneziemie (mg/dL)
Greturi, varsaturi	3,6-6,0
Oboseala musculara, sedare, hiporeflexie	4,8-8,4
Bradycardie , hipotensiune	6,0-12
Areflexie, paralizie respiratorie, coma	12,0-18,0
Stop cardiac.	>18,0

Tratamentul hipermagneziei

- Corectarea cauzei
- Expandare volemica , diuretic
- Administrarea de gluconat de calciu 15 mg/kg in 4 ore (antagonizarea efectelor cardiovasculare si neuromusculare)
- Hemodializa

Mulumesc pentru atentie!